

Šindelář, Pavel

Malajsko-indonéská (austronéská) etnika

In: Šindelář, Pavel. *Etnografie Číny*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 189-192

ISBN 978-80-210-7049-3; ISBN 978-80-210-7052-3 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130597>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Malajsko-indonéská (Austronéská) etnika

Gaoshanové (高山族 *Gāoshān zú*)

alternativní označení: původní obyvatelé Taiwanu

populace: 4 009 obyvatel v ČLR, 499 500 obyvatel na Taiwanu

výskyt v ČLR: Fujian, Zhejiang

výskyt mimo ČLR: Taiwan, ostrov Lanyu

jazyk: formosanské jazyky (mnoho jednotlivých jazyků a dialektů)

- R austronéská
- V malajsko-polynézácká

OBR. 51. a, b

Gaoshan (v překladu něco jako „horalové“) je silně problematická kategorie, kterou oficiální pevninská etnická klasifikace označuje souhrnně všechna jednotlivá etnika

původních obyvatel ostrova Taiwanu. Do této skupiny se však počítají jen taiwanští domorodci, žijící na území ČLR, tedy především v provinciích Fujian a Zhejiang. Ostrov či provincii Taiwan považuje čínská vláda za vlastní, od pevniny neoddělitelné území a z toho také vychází zahrnutí Gaoshanů do skupiny 56 oficiálních pevninských národnostních skupin. Přestože se politická situace od roku 1949 vyvíjí poněkud jiným směrem, než si Komunistická strana Číny představuje, cítí potřebu včlenit původní ostrovní obyvatelstvo do svého národnostního systému, který do značné míry odráží spíše národnostní ideologii ČLR nežli etnickou realitu. Právě od této ideologie odvozuje režim vládnoucí multietnickému státnímu útvaru Čínské lidové republiky do značné míry svou legitimitu. Vedle toho ale politická reprezentace Čínské republiky na Taiwanu pracuje s vlastním etno-klasifikačním systémem, který v rámci původních obyvatel ostrova rozlišuje v současnosti 14 samostatných etnických skupin, kterým přiznává status národnostní menšiny. Jde o původní kmeny sdružené pod hlavičkou Rady domorodých/původních obyvatel (原住民族委員會 *Yuánzhù Míngzú Wēiyuánhuì*), která v současnosti (2008) reprezentuje tyto skupiny: Ami, Atayal, Bunun, Kavalan, Paiwan, Puyuma, Rukai, Saisiyat, Tao, Thao, Tsou, Truku, Sakizaya a Sediq. Podobně jako v samotné ČLR přitom existuje jisté množství dalších etnických komunit, které svou identitu chápou také jako unikátní a jedinečnou, ale tento fakt není prozatím taiwanskou administrativou reflektován. Jde například o původní kmeny Babuza, Basay, Hoanya, Ketagalan, Luilang, Makatao, Pazeh/Kaxabu, Papora, Qauqaut, Siraya, Taokas nebo Trobiawan. Systém etnického sebeurčení ovšem funguje na Taiwanu na bázi podstatně demokratičtějšího principu nežli na pevnině. Jsou nastavená jistá pravidla, na jejichž základě může své oficiální uznání etnická komunita sama iniciovat. Musí shromáždit určité množství podpisů a důkazů o reálné existenci vlastní etnické identity a podat oficiální žádost Radě, která tuto žádost prověřuje a v případě úspěšného řízení uděluje novému etniku právní subjektivitu spojenou s jistými skupinovými výhodami a právy.

Existují různé teorie o původu domorodého obyvatelstva ostrova Taiwan, přičemž řada z nich je poznamenána politickou motivací, s níž její proponenti operují, ať už jako důkaz sepětí historie původního obyvatelstva s pevninou, nebo naopak na ní nezávislého vývoje. Vzhledem ke značným kulturním, jazykovým, fyziologickým i genetickým podobnostem s dalšími austronézijskými populacemi (obyvatelé Filipín, Malajsie, Indonésie, Madagaskaru a Oceánie) se zdá nejpravděpodobnější původ taiwanských původních obyvatel migrací obyvatelstva právě z těchto regionů, tedy především z jihu. Jinou pravděpodobnou možností je to, že tyto migrační vlny překryly dřívější vrstvy osídlení, které mohly (i s ohledem na některé archeologické nálezy) pocházet z pevniny,

kteřá byla v minulosti s ostrovem spojená. Písemná historie ostrova je zaznamenávána od 17. století a nejspoději od té doby se původní obyvatelé začínají setkávat s nepřetržitým civilizačním tlakem ze strany místních pirátů, kolonizátorů z Číny, později i ze strany západních mocností a Japonska. Poměrně drastická kolonizační politika a etnická i kulturní asimilace tak dominuje celým zaznamenaným dějinám ostrova Taiwanu. Jejými prvními adresáty bylo původní obyvatelstvo z východních nížin a o poznání déle tomuto tlaku vydrželo odolávat obyvatelstvo hornatého vnitrozemí a západního pobřeží. Právě zde se dodnes soustřeďuje největší počet přeživších domorodých populací. Číňané v historii rozlišovali mezi obyvateli východních planin a bojovnými vnitrozemskými horskými kmeny, jejichž odlišnost a vzdor daly vzniknout stereotypu, z něž povstala pozdější umělá kategorie Gaoshan.

Vzhledem k etnické různorodosti taiwanské původní populace se jen obtížně hledají nějaké společné rysy a charakteristiky „gaoshanské“ kultury a způsobu života. Od 7. století lze doložit subtropické zemědělství a chov dobytka. Důležitým zdrojem obživy většiny ostrovních kmenů byl lov v na zvěř bohatých lesích a horách. Společnost fungovala na kmenovém principu s důležitou rolí náčelníka, zastávajícího spolu s radou starších hlavní politické, soudní i rituální funkce daného kmene.

Původní taiwanci jsou zejména ve srovnání s Hany (na ostrov ale z pevniny proudila pestrá etnická směs, zejména ze skupin Hakka a Hoklo) nižší postavy, kulatější tváře se znatelnou shodou s rysy jiných austronéských etnik. Charakteristický je výrazný porost na tváři i na těle a mírně vlnitá vlasová pokrývka hlavy.

Mezi nejběžnější pěstované plodiny patří proso a rýže. Vedle lovu a rybolovu obživu tradičně zajišťoval i sběr plodin, výroba a zpracování textilií, opracovávání dřeva, bambusu a rattanu, hrnčířství atp.

Tradiční oděv se opět velmi liší, ale často se vyznačuje svou barevností nebo dekoracemi z perel (v minulosti znak bohatství). Ženy se zdobily věnci z živých květů, náušnicemi, náramky, náhrdelníky a společně s muži i turbany, lišícími se právě na základě etnické příslušnosti k jednotlivým kmenům. Lidový oděv se různí zejména mezi jižními a severními etniky, kde důležitou roli hraje i rozdílné podnebí.

Náboženství původních Taiwanců bylo klasickou kombinací animismu, přírodních kultů a bohatého rituálního života a úcty k předkům. Dodnes mezi některými kmeny přetrvává uctívání kmenových totemových bytostí a zvířat, zejména populárním – a to i v lidovém umění – je had a jemu blízké bytosti. Z Číny se na Taiwan dostalo mnoho náboženských podnětů čínského lidového náboženství i komplexních systémů buddhismu či taoismu. V průběhu evropské přítomnosti na ostrově byli původní obyvatelé vystaveni také poměrně intenzivní a úspěšné křesťanské misii.

V roce 1895 po porážce Číny v první čínsko-japonské válce ovládlo japonské císařství do té doby qingskou císařskou dynastií ovládaný ostrov Taiwan a spravovalo ho až do kapitulace na konci 2. světové války. Ve 20. letech 20. století zde japonská správa čelila přibližně stovce ozbrojených povstání. Největším a nejslavnějším z nich bylo povstání ve Wushe z roku 1930. To začalo zabitím domorodého rolníka japonským vojákem, které vyvolalo velkou odezvu kmene Sadeeq, kdy domorodci ovládli správní centrum Wushe a drželi japonské vojáky jako zajatce. Povstání však bylo poměrně brzy krvavě potlačeno nesrovnatelně lépe vyzbrojenou japonskou armádou (snad byl i poprvé v Asii použit bojový plyn) a odbojní bojovníci kmene Sadeeq byli popraveni, část z nich zvolila raději na protest smrt z vlastních rukou. Tento incident měl za následek změnu a vyostření japonské okupační politiky vůči původnímu obyvatelstvu Taiwanu. O této rebélii byl v roce 2011 na Taiwanu natočen film *Warriors of the Rainbow: Seediq Bale* (賽德克·巴萊 *Sàidékè Balái*), výpravné historické drama, které se dočkalo nejen na ostrově, ale i v zahraničí velmi pozitivního diváckého přijetí.

Literatura:

- Blundell, D. (2001). *Austronesian Taiwan: Linguistics, history, ethnology, and prehistory*. Taipei, Taiwan: SMC Pub.
- Hsieh, Jolan. (2006). *Collective Rights of Indigenous Peoples: Identity Based Movement of Plains Indigenes in Taiwan*. New York: Routledge Press.
- Katz, Paul. (2005). *When the Valleys Turned Blood Red: The Ta-Pa-Ni Incident in Colonial Taiwan*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Rudolph, M. (2008). *Ritual performances as authenticating practices: Cultural representations of Taiwan's aborigines in times of political change*. Berlin: Lit.
- Stainton, M. (1999). "The Politics of Taiwan Aboriginal Origins", in Murray A. Rubinstein, ed., *Taiwan A New History*. New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Teng, E. J. (2004), *Taiwan's Imagined Geography: Chinese Travel Writing and Pictures 1683-1895*. Harvard: The Harvard University Asia Center.